

Yazar(lar) / Author(s)

Doç. Dr. Adnan Çetin

Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
Sosyoloji Bölüm, Mardin-Türkiye.

e-posta: adnncetin@gmail.com.

(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

Doktora Öğrencisi, Rodi Haznedaroğlu

Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
Sosyoloji Bölüm, Mardin-Türkiye.

e-posta: rhaznedaroglu93@gmail.com.

Makale Bilgileri/Article Information

Tür-Type: Araştırma makalesi-Research article

Geliş tarihi-Date of submission: 10. 08. 2024

Kabul tarihi-Date of acceptance: 06. 11. 2024

Yayın tarihi-Date of publication: 31. 05. 2025

Hakemlik-Review

Çift Taraflı Kör Dış Hakemlik

Double-Blind External Peer Review

Etik beyan/Ethics statement

Yazar(lar), çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uydıklarını beyan etmiştir.

The author(s) declared that they complied with ethical principles during the preparation of the study.

Benzerlik taraması- Plagiarism checks

Çıkar çatışması-Conflict of interest

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir

No conflict of interest declared

Finansman-Grant Support

Fon, hibe veya destek alınmamıştır

No funding or support was received

Lisans- License

Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Şehirlerarası Seyahatte Karşılaştığı Sorunlar: Mardin Örneği

Öz

Bu çalışmada Türkiye’de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin seyahat hakkı üzerinde durulmuştur. Çünkü geçici koruma altındaki Suriyelilerin bir ilden başka bir ile seyahat etmeleri için yol izni almaları gerekmektedir. Araştırma, Suriyelilerin yol izni alma deneyimlerine odaklanarak seyahat etme/edememe pratiklerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışma, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme gibi insan hakları sözleşmelerini ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Geçici Koruma Yönetmeliği gibi anayasa, yasa ve yönetmeliklerde yer alan seyahat hakkını geçici koruma altındaki Suriyelilerin seyahat izni pratikleri çerçevesinde ele almaktadır. Bu araştırmada nitel araştırma yönteminden faydalanılmış ve görüşmeler fenomenolojik desene göre tasarlanmıştır. Kasım-Aralık 2022 tarihlerinde Mardin’de 18-35 yaş aralığında 9 kişiyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar Mardin’de yaşamaktadır ve yine Mardin’de yaşayan anahtar kişiler aracılığıyla araştırmaya katılmaları sağlanmıştır. Bazı görüşmeler Türkçe ve bazı görüşmeleri ise tercüman aracılığıyla Arapça gerçekleştirilmiştir. Bulgular, tematik analizle çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular kodlara bölünmüş ve sonrasında kodlardan temalar elde edilmiştir. Araştırmanın bulguları, katılımcıların eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, tatile gitme, iş bulma, akraba ziyareti gibi temel işlevleri yerine getiremediklerini ya da son derece zor şartlarda ve uzun bir zamana yayılarak bunları gerçekleştirdiklerini göstermektedir. Seyahat edebilmeleri için yol iznine ihtiyaçları olan katılımcılar, bir özgürlük ve hak olarak seyahat hakkını, kısıtlı şartlarda gerçekleştirebilmekte ya da hiç gerçekleştirememektedir.

Anahtar Kelimeler: Geçici Koruma Altındaki Sığınmacılar, Suriyeliler, Yol İzni Uygulaması, Uluslararası Sözleşmeler, Geçici Koruma Yönetmeliği

Problems Faced by Syrians under Temporary Protection in Intercity Travel: The Case of Mardin

Abstract

This study focuses on the right to travel of Syrians under temporary protection living in Turkey. Because Syrians under temporary protection need to obtain a travel permit to travel from one province to another. The research aims to reveal the practices of traveling/not traveling by focusing on the experiences of Syrians in obtaining a travel permit. The study examines human rights conventions such as the Universal Declaration of Human Rights, the Convention Relating to the Legal Status of Refugees, and the right to travel included in constitutions, laws and regulations such as the Constitution of the Republic of Turkey and the Temporary Protection Regulation within the framework of the travel permit practices of Syrians under temporary protection. Qualitative research method was used in this research and the interviews were designed according to the phenomenological design. Interviews were conducted with 9 people between the ages of 18-35 in Mardin between November-December 2022. The participants live in Mardin and their participation in the research was ensured through key persons living in Mardin. Some interviews were conducted in Turkish and some interviews were conducted in Arabic through an interpreter. The findings were analyzed with thematic analysis. The findings were divided into codes and then themes were obtained from the codes. The findings of the research show that the participants were unable to fulfill basic functions such as accessing education and health services, going on vacation, finding a job, visiting relatives, or they did so under extremely difficult conditions and over a long period of time. The participants, who needed a road permit to travel, were able to fulfill their right to travel as a freedom and right under limited conditions or not at all.

Keywords: Refugees Under Temporary Protection, Syrians, Road Permit Application, International Agreements, Temporary Protection Regulation

Yazar Katkı Oranları/ Author Contributions

Çalışmanın Tasarımı/Conceiving the Study

Yazar-1 (% 50) - Yazar-2 (%50)

Veri Toplama/Data Collection

Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)

Veri Analizi/Data Analysis

Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)

Makale Yazımı/ Article Writing

Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)

Gönderim ve Revizyon/Submission and Revision

Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)

Atıf- Citation (APA)

Çetin, A. & Haznedaroğlu, R. (2025). Geçici koruma altındaki Suriyelilerin şehirlerarası seyahatte karşılaştığı sorunlar: Mardin örneği. *İctimaiyat*, 9(1), ss 353-375. DOI: <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1531227>

1. Giriş

Göç olgusu geçmişten günümüze sürekliliği olan bir olgu olarak modern dönemde de hız kesmeden devam eden bir süreçtir. Göçler meydana geliş motivasyonlarına göre ekonomik, savaş, doğal afet gibi nedenlerle ilişkili olabilmektedir. Bunun yanında gönüllü şekilde daha iyi bir yaşam kurma gerekçesinin olabileceği gibi aynı zamanda zorunlu şekilde de olabilmektedir. Bu zorunlu göç, savaş gibi bir şiddet sarmalından kaçmak için olabilmektedir. Savaşlar da göçler gibi süreklilik içeren bir olgudur. Bu nedenle savaş meydana gelen bir bölgede uluslararası göçlerin yaşanması kaçınılmazdır. Suriye savaşı sonrası yaşanan göç de böylesine bir zorunlu ve uluslararası göçtür. Göç İdaresi'ne göre 05.09.2024 tarihi itibarıyla Türkiye'de 3.095.039 geçici koruma altında Suriyeli bulunmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

2020 itibarıyla çeşitli sebeplerle göç eden, yerinden edilen ve uluslararası göçe katılan insan sayısı 280.598.105 kişiye ulaşmıştır. Bu sayı dünya nüfusunun %3,6'sına denk gelmektedir. Uluslararası göçün bu durumu çerçevesinde, Türkiye dünya çapında özel bir konuma sahiptir çünkü Meksika'dan Amerika Birleşik Devletleri'ne olan göçten sonra dünya çapında en fazla göçmen barındıran ülke konumundadır (IOM, 2024). Türkiye'de il bazında Suriyeli nüfusu en fazla İstanbul (529.718), Gaziantep (429.672), Şanlıurfa (272.798) gibi şehirlerde yaşamaktadır. Bu araştırmanın yapıldığı Mardin'de ise 59.007 Suriyeli yaşamaktadır. Bu sayı Mardin nüfusunun %6,2'sine denk gelmektedir. Kayıtlı Suriyeli sayısının ilde yaşayan toplam kişi sayısına oranına bakıldığında ise ilk sıralarda Kilis (%30,5), Gaziantep (%16,57), Hatay (%14,14), Şanlıurfa (%10,97) ve Mersin (%9,46) illeri gelmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

Türkiye'ye yönelik göç biçimlerinden biri olan düzensiz ve kayıtdışı göç, yıllara göre bir dalgalanma gösterse de yüksek oranda olmaya devam etmiştir. 2005 yılında 57.428 olan düzensiz göç, 2019 yılında en yüksek orana çıkarak 454.662 olmuş; 2024 yılı itibarıyla da 150.582'ye düşmüştür. Düzensiz ve kayıtdışı göçmenlere bakıldığında ise ilk sırada 41.810 kişi ile Afganistan uyruklu, 36.631 kişi ile Suriye uyruklu ve 9269 kişi ile Türkmenistan uyruklu göçmenlerin olduğu görülmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Yoğun ve düzensiz bir şekilde gerçekleşen göç hareketliliği sonrası gelen göçmenleri kayıt altında tutma politikası, kargaşayı önlemek ve yerli toplumla sosyal uyumu sağlayabilmek amacıyla yapılmaktadır. Bu nedenle eğitim, sağlık gibi hizmetlerin göçmenler adına düzenlenmesi, seyahat etme, ikamet etme gibi konularda çeşitli uygulamaların yapılması bu amacı gerçekleştirebilmek içindir.

Göç sonrası sığınmacıların topluma uyum sağlamaları ve normalleşmeleri hem yerelde yaşayan insanlar hem de sığınmacılar için önemlidir. Çünkü temel düzeyde hak ve özgürlüklerin sağlanması, ekonomik ve sosyal hayatın sekteye uğramaması sosyal uyumu gerçekleştirmek açısından önemlidir.

Bireyler göçün niteliğine bağlı olarak mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma altındakiler, sığınmacı, geçici koruma altındakiler gibi farklı kavramlarla tanımlanabilmektedir. Bu tanımlama biçimleri bireylerin haklarının uluslararası ve ulusal düzeylerdeki çeşitli sözleşme, yasa ve yönetmeliklerle korunmasına olanak sağlamaktadır. Örneğin mülteci hakları, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Cenevre Sözleşmesi olarak bilinen Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmesi'nde tanınmış ve korumaya alınmıştır. Türkiye'de geçici koruma altında yaşayan Suriyeliler ise 2014 yılında çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliğine tabii olarak yaşamaktadır. Bu yönetmelik çerçevesinde gerçekleştirilen yol izni uygulamasının geçici koruma altındaki Suriyelilerin hayatında ne tür pratiklere, kısıtlamalara neden olduğu ve sığınmacıların seyahat

etmeyi hangi gerekçelerle yerine getirdiği soruları keşfedilmek için ortaya atılmıştır. Bu araştırma soruları çerçevesinde göç literatürü ve seyahat kavramı üzerinde durulmuştur. Böylece araştırmanın bağlamı ortaya konmuştur.

Geçici koruma altındaki Suriyelileri kapsayan seyahat izin belgesi, İçişleri Bakanlığı'nın 2016 yılında aldığı kararla bir uygulamaya tabii kılındı. Buna göre geçici koruma altındaki Suriyeliler, bir ilden başka bir ile gitmek için seyahat belgesi almak zorundadır. Bu uygulamanın amacı, sığınmacıların ikamet ettikleri yerde sabit kalmaları ve kayıt altına alınmaları olarak ifade edilmektedir. Göç İdaresi'nin koordinasyonu ile hareket eden güvenlik güçleri geçici koruma altındaki Suriyelilere izin belgesi kontrolü yapmaktadır (Anadolu Ajansı, 2016). Yol izin belgesi için ilgili il göç idarelerine gidip başvuru yapmak durumunda olan sığınmacılar, 2019 yılından itibaren e-devlet üzerinden bu başvuruları online olarak yapabilmektedir. Başvuru sonucu olumlu ya da olumsuz olarak telefonlara mesaj olarak gönderilmektedir. Başvurusu olumlu sonuçlanan başvuru sahipleri, e-devletten çıktı alarak yol izin belgesiyle seyahat edebilmektedirler. Karekodları olan yol izin belgeleri, yol kontrollerinde güvenlik birimlerince takip edilebilmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2019).

Bu bağlamda alanda var olan çalışmalara bakıldığında; Suriyelilerin aile hayatı hakkı, ikamet izni ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) çerçevesinde değerlendiren Elçin (2019)'in bulgularına göre son yıllarda Türkiye'ye gelen yabancıların sayısındaki artışla birlikte aile ikamet izni başvurularında da artışa neden olmuştur. Aile ikamet izni 2013 yılında yürürlüğe giren YUKK'da düzenlenmiştir. Bu yönetmelikte aile ikamet izni tanımı yapılmamış olsa da aile ikamet izni, aynı soydan olan ve bir aile sıra numarasına sahip eş ve çocuklar için verilen izin belgesidir (Elçin, 2019). Benzer bir konuda yapılan çalışmada insani ikamet izni hukuki kararlar bağlamında ve YUKK çerçevesinde ele alınmıştır. Varılan sonuca göre, insani ikamet izni istisnai nitelikte olup YUKK'un 46. Maddesinde düzenlenmektedir. Nisan 2018 tarihine kadar 56.000 insani ikamet izni düzenlenmiştir. Sayının fazlalığı, Iraklı Türkmenler örneğinde olduğu gibi yasadışı kalışlara bir çare olması açısından yapıldığını göstermektedir. Böylece Türkiye'de yasadışı olarak kalanlar, insani ikamet izinleri ile kayıt altına alınmaktadır (Ekşi, 2018). Bir başka çalışmada Suriyeli göçü sonrası yaşanan sorunları anlayabilmek için sığınmacıların hukuki statüleri, AB ve Türkiye göç hukuku perspektifinde ele alınmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre geçici koruma statüsü uluslararası bir bağlayıcı metinle düzenlenmediği için hak ve sorumlulukları açısından mülteci hukukunda tartışmalı bir noktadadır. Geçici koruma, uluslararası mülteci hukuku gereği, hedef ülkenin imkanları ve göçün kitleselliği gereği belirli bir süre ile sınırlıdır ancak Türkiye'deki uygulanan geçici korumanın süre sınırlamasının olmaması hem yabancılar hem yerel halkı pek çok olumsuzlukla baş başa bırakmaktadır (Yazıcı ve Düzgün, 2017). Başka bir çalışmada, Suriyeli sığınmacıların çalışma hayatlarında yerli çalışanlarla aynı ücreti almama durumları, ücret, çalışma saati ve sosyal güvenlik sorunu çerçevesinde ele alınmakta ve çeşitli öneriler öne sürülmektedir. Buna göre sığınmacılara Türkçe eğitim ve meslek eğitimi verilmelidir. İstihdamı verimli yapabilmek için sektörel işgücü analizi yapılmalıdır. İş gücü piyasasında ucuz ve emeği sömürülen bir grup olmaktan çıkmaları için çalışma izni almalarının kolaylaşması gerekmektedir (Kocadaş, 2018). Son olarak bahsedebileceğimiz çalışmada ise sağlık sektöründe çalışan Suriyeli kadın işçilerin çalışma hayatlarına çalışma izni, toplumsal uyum, işgücü kavramları çerçevesinde bakılmaktadır. Araştırmanın bulguları çalışma hayatına katılmış olan geçici korumadaki Suriyeli kadınların sosyal ilişkilerinin hızlı şekilde geliştiğini, iletişimlerinin daha rahat bir ortamda sürdüğünü göstermekte; iş arkadaşlıklarının genel bir yardımlaşma ve dayanışma ilişkisine dönüştüğünü

ifade etmektedir. Böylece sosyal uyum, istihdam üzerinden sosyal ilişkilere dönmekte ve sosyal içerme süreçlerini kapsamaktadır (Tutar, 2022).

Görüldüğü üzere alanda var olan çalışmalar, Suriyelilerin hayatına etki eden yol izni uygulamasına dair herhangi bir bulgu üretmemektedir. Bu nedenle yol izni uygulamasıyla ilgili Suriyeli sığınmacıların deneyimlerini keşfetmek, göç alanında yeni bir başlık açacaktır. Çalışmada son olarak yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgulara yer verilmiş ve daha sonrasında bulgular tartışılarak sonuç kısmı yazılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara, yol izni uygulamasının Suriyeli sığınmacıların daha iyi şartlarda çalışmak için il değiştirme imkanını kısıtladığı, farklı ildeki bir hastaneye gitmeyi zorlaştırdığı, yol izninin zor veriliyor oluşu nedeniyle ölüm ya da evlilik gibi olgularda ritüele katılmanın güçleştiği gösterilmiştir. Araştırma, Mardin'de yaşayan ve yol izni uygulamasına başvuru yapmış beş erkek, dört kadın toplamda dokuz yetişkin Suriyeli ile nitel araştırma yöntemi kapsamında görüşme tekniğiyle gerçekleştirilmiştir.

2. Literatür

2.1. İnsan Hareketliliği Olarak Göç

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), göç kavramını bir insanın ya da bir grup insanın bir devlet içinde yer değiştirmesi veya uluslararası sınırları geçerek yer değiştirmesi olarak tanımlamaktadır (IOM, 2013, s. 35-36). Süresi, içeriği ve sebebi hangi nedene bağlı olursa olsun insanların yer değiştirmesini konu alan nüfus hareketleridir. Göçler ekonomik değişimler, politik çekişmeler ve şiddet içeren çatışmalar bağlamında meydana gelebilmektedir. Bu nedenle göçleri beş farklı kategoride ele alabilmek mümkündür: 1) Küresel göç; göçün uluslararası ve ötesi bir hal almasıyla alakalı olarak öne çıkmakta ve göç alan ülkeler yeni toplumsal, ekonomik, kültürel vb. yeni sorunlarla yüzleşebilmektedir. 2) Hızlanan göç; farklı nedenlere bağlı olarak göç hareketleri artmakta ve yayılmaktadır. Ancak hükümet politikalarıyla bu durum değiştirilebilir. 3) Farklılaşan göç; emek göçü, mültecilik, kalıcı göçmenlikler artık aynı anda olabilmektedir. Bu nedenle tek bir tipte göçten bahsetmek mümkün değildir. 4) Kadınsılaşan göç; dünyanın pek çok yerinde hassas grup olarak var olan kadınlar, göçlerin ciddi bir kısmını oluşturmaktadır. Öncesinde emek göçünü oluşturan erkeklerken, günümüzde aile birleşimleri gibi nedenlerle kadınlar göçün önemli bir kısmına dahil olmaktadır. 5) Siyasal göç; iç politikalar, bölgesel ilişkiler, ulusal güvenlik politikaları uluslararası göçleri son derece etkilemektedir. (Castles ve Miller, 2008, s. 12-14).

Dünyamızda yaşanan pek çok göç türü içinde zorunlu göç önemli bir yer tutmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü (2013), zorunlu göçü (forced migration) doğal ya da insani nedenlerden kaynaklı olarak yaşama ve insan refahına yönelik tehditler barındıran bir zorlama unsuruna bağlı göç hareketi olarak tanımlamaktadır (IOM, 2013, s. 103). Benzer bir tanımlama biçimi olarak zorla yerinden edilmeyi (forced displacement) ise silahlı çatışma, sivil itaatsizlik ya da herhangi doğal ya da insani felaket sonucu ortaya çıkan bireysel ve toplu olarak istek dışı ülkeden veya topluluğundan hareket etmeyi ifade eder (IOM, 2013, s. 104). Birleşmiş Milletler verilerine göre zorunlu göçe tabii olan insan sayısı her geçen yıl artmaktadır. 2011 yılında 42.5 milyon, 2012 yılında 45.2 milyon, 2013 yılında 51.2 milyon ve 2014 yılında 59.5 milyon insan küresel düzeyde zorunlu göçe dahil olmuştur (UNHCR raporu, 2015).

Öte yandan göçün zorunlu hali dışında pek çok türü ya da adlandırması bulunmaktadır. Sayın ve diğerleri (2016, s. 2-3), bunlardan ilkinin iç göç olarak belirtmektedir. İç göç, bir ülke sınırları içerisinde gerçekleşen nüfus hareketidir. Bir bölgeden, kentten, kırsaldan başka alanlara

hareket olarak gerçekleşir. *Sürekli göç*, insanlar yaşadıkları yeri bir daha dönmek üzere başka bir yere gittiklerinde sürekli göç etmiş olur. Bu göç *gönüllü* ya da *zorunlu* olabilir. Daha iyi bir yaşam standardı için ya da savaş, doğal afet gibi zorunluluklardan göç edebilir ya da devlet tarafından göç ettirilebilir. *Zorunlu- gönüllü göçlerde* ise bireyler daha iyi şartlarda yaşamak için gönüllü olarak belirledikleri bir yere göç edebilir. Ya da bireyler, devlet kararıyla bir bölgeden başka bölgelere göç ettirilebilir. *Dış-uluslararası göçlerde* bir ülkede yaşayan bireylerin bir başka ülkeye kalıcı olarak gidip yerleşmesidir. Bireyler yine benzer şekilde bu göçleri gönüllü ya da zorunlu şekilde gerçekleştirebilir.

Çoğunlukla ekonomik ve güvenlik kaygısı nedeniyle göçlerin yaşanması kitleleri hareket eder hale getirmiştir. Bu göç hareketleri iki binli yıllarda da hızlanarak devam etmiştir. Yaşanan göç ile ülkeler doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmiştir. Göç alan kentler, nüfusunun artmasına neden olmakta, bu kentlerde nüfusa bağlı olarak sosyal, politik ve ekonomik yeni gerilimlerin ortaya çıkmasına sebebiyet verebilmektedir (Tuncel ve Ekici, 2015, s. 10-12). Erbaş (2019, s.60-62) da benzer şekilde, göçmenin göç ettiği ülkenin aidiyetini taşınamaması nedeniyle o toplumda marjinal kalabildiğini, gettolarda ırkçılıkların veya zenofobinin gelişebildiğini ifade etmektedir. Ayrıca Erbaş, etnik çatışmaların da belirli ekonomik, politik ve sosyal koşullar ile anlaşılabilirliğini belirtmektedir. Dış göç sonrasında iki ya da daha fazla etnik grubun karşılaşması çatışmaların göç boyutundan anlaşılmasını sağlamaktadır. Göç ederek gelen grup, yoksulluktan kaçıp gelen göçmen olabileceği gibi siyasal sebeplerle göç edip gelenler de mülteci ya da sığınmacı olabilmektedir. İlk göç türü gelişimci göç olarak tanımlanırken ikinci göç türü tepkisel göç türüdür.

Sonuç olarak, fenomenolojik bir bakışla Türkiye'deki sığınmacıların seyahat etme hak ve özgürlükleri uluslararası sözleşmeler ve ulusal yasalarla değerlendirilecektir. Bu çerçevede Suriye göçü sonrası Türkiye'de bulunan ve geçici koruma statüsündeki sığınmacıların yol izinlerine dair sahip oldukları anlam ve deneyimlere yer verilecektir.

2.2. Suriyelilerin Göçü ve Türkiye'deki Yeni Yaşamları

Türkiye'de Suriye göçü ile yaşanan sosyal hareketlilik, ekonomik olmaktan ziyade toplumsal iletişim ve değişim düzeyinde sosyal ve politik bir mesele haline gelmiştir. Göç ile birlikte ülkede dilsel, kültürel, sosyal pek çok olgu ve durum toplumsal dönüşüm içerisinde. Suriye göçü, 2010 yılında Tunus'ta başlayan ve Arap Baharı olarak tanımlanan olaylar sonucunda gerçekleşmiştir. Tunus'ta başlayan protesto hareketleri daha sonrasında Mısır, Libya, Suriye, Yemen gibi ülkelerde de devam etmiştir. Bu protestolar kimi zaman çatışmalara ve iç savaşlara dönüşmüştür. Pek çok insan yaralanıp ölüyor, pek çok insan da göç etmek durumunda kalmıştır (Sayın vd., 2016, s. 4-5). Göç ile birlikte gelen Suriyeliler, Türkiye'de Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay, Mardin, Kahramanmaraş, Adana gibi pek çok ile yerleştirilmiştir. Gelen Suriyelilere uluslararası hukukta bir tanımlaması olmayan 'misafir' statüsü verilmiş; sonrasında 2012 yılında yayınlanan genelge ile "geçici koruma" statüsü verilmiştir (Karakaya, 2020, 110-111). İlerleyen yıllarda kamp ve konteyner kentlerdeki yaşam kaldırılmış ve Suriyeli sığınmacılar Türkiye'nin pek çok kentinde yaşamaya başlamıştır. Ayrıca hukuki statülerini belirlemek için de Geçici Koruma Kanunu çıkarılmıştır.

Apak (2015, s. 127-129), göçmenlerin göç ettikleri ülkedeki statülerine göre gelecek beklentilerinin farklılaşmasından bahsetmektedir. Mültecilerin, sığınmacılara göre daha fazla hak ve güvenceye sahip oluşu nedeniyle gelecek beklentileri daha pozitifdir. Öte yandan

sığınmacı pozisyonundaki göçmenlerin ise geri gönderilme riski olduğu için gelecek beklentileri azalmaktadır. Bu nedenle yasal statüleri, ikamet izinleri olan mülteci ve sığınmacılar hiçbir statüsü olmayan sığınmacılara göre geleceğe daha olumlu bakabilmektedir. Apak, yüz otuz iki kişiyle yaptığı araştırmada katılımcılarının % 75'inin Türkiye'ye gelmeden önce eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçlarının karşılanacağını düşündüğünü ifade etmektedir. Ayrıca katılımcı grubunun % 39'u iş olanağı olacağını ve % 25'inin vatandaşlık alacaklarını beklediğini bulmuştur. Ayrıca Suriye'den gelen kadın ve çocuk sığınmacıların oranının yüksekliği göz önüne alındığında sosyal yaşamda yeni durumlar ve sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Sosyal anlamda komşuluk ve evlilik ilişkileri yeni sorunlar oluşturmaktadır (Tuncel ve Ekici, 2015, s. 18).

2014 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılara kimlik belgesi verilmiştir. Böylece bu kanunla birlikte Suriyeli sığınmacılara sağlık, eğitim ve iş gibi temel ihtiyaçlara erişim imkânı sağlanmıştır. Entegrasyon açısından temel ihtiyaçlara erişim önemlidir çünkü insanlar temel ihtiyaçlarını giderdikten sonra toplumsal ağların içine girebilmektedir. Şimşek (2018)'e göre entegrasyonun sağlanabilmesi için temelde; çalışma, barınma, eğitim, sağlık ihtiyaçlarına, sosyal köprü ve bağları içeren ilişkilere, dil ve kültür bilgisi gibi kolaylaştırıcılara ve hak ve vatandaşlık gibi dayanaklara ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir. Bunların yanında yasal statünün varlığı da entegrasyonu olumlu etkileyecek bir faktördür. Göçmenler ile mültecilerin entegrasyonu statü farklarından dolayı farklılaşmaktadır. Göçmenler ya da mültecilik dışında kalanlar için entegrasyon güvencesizlik nedeniyle zorlaşmakta ve göçmenlerin ülkeye entegrasyonları gecikmektedir. Sığınmacıların mültecilik statüsü kazanması pek çok ülkede uzun süreler almaktadır. Bu nedenle sığınmacıların barınma, iş, eğitim ve sağlık haklarına erişimleri konusunda sorunlar oluşmaktadır. Bu sorunlar sığınmacıların entegrasyonunu geciktirdiği gibi toplumdan izole bir şekilde yaşamalarına ve ırkçılıkla uğraşmalarına neden olmaktadır. Zorunlu şekilde göç eden ve sığınma arayan göçmenler için gerçekleştirilen ayrımcı politikalar, hayatlarını tehlikeye sokan sınır güvenlikleri, toplum içindeki ekonomik sömürü ve eşitsizlikler izole bir hayat yaşamalarına neden olmakta ve bu durum topluma adaptasyonlarını tehdit etmektedir (Şimşek, 2018, s. 369-371).

2.3. Seyahat Hakkı, Uluslararası Sözleşmeler ve Ulusal Anayasa ile Kanunlar

Tarihsel olarak bakıldığında bireylerin bağlı bulundukları ülke içinde ya da yabancı ülkelerde seyahat edebilmesi için çeşitli izinlere ihtiyaçları vardı. Bu izinler seyahat edebilmeyi ve o ülkede bulunabilmeyi kolaylaştırıyordu (Sezer, 2003; Çiçek, 2021). Benzer şekilde günümüzde de Türkiye'de yol izinleri almak gerekmektedir. Çünkü yol izni almak, Türkiye'de sığınmacı pozisyonundaki kişiler için geçerlidir. Göç edenler gittikleri yerlerde göçmen karşıtı duyguları ortaya çıkarabilirler. Çünkü yerli gruptakiler, göç edenleri maddi varlıklarına, bireysel alanlarına, fiziksel bütünlüklerine ve ekonomik kaynaklarına bir tehdit olarak görebilirler. Ya da göç edenlerin kendi kültürel değerlerini değiştireceği kaygısını taşıyabilirler. Bu gibi nedenler göç edenlere yönelik sosyal mesafe koyulmasına ve sosyal uyumun sağlanamamasına neden olabilmektedir (Sesli, 2024, s. 106). Bu durum göz önüne alındığında göç edenin tanımlanma biçimi daha da karmaşıklştırabilir. *Göçmen*, yaşadığı şehri, ülkeyi kalıcı olarak terk edip başka bir şehre ya da ülkeye yerleşen kişidir. Kişinin kendisini göçmen olarak tanımlayabilmesi için yurtdışına gitmesi ya da zorunlu göçe tabii tutulması gerekir. *Sığınmacının* can güvenliği tehlikeydedir, ülkesinden kaçır ve sığındığı ülkede bu durumu ispatlar ancak yine de mülteci statüsü henüz net değildir. Bu durumda kişi, sığınmacı olarak tanımlanır. Sığınmacı, mülteciden önce gelişen bir tanımlama ve olgudur çünkü kişi zor durumdan kaçır geldiği için yasal statüyü

önemsemez. Daha sonrasında mültecilik durumu ülkelerin politikalarına göre gelişir. *Mülteci*, yukarıda da ifade edildiği gibi, sığınmacının yasal statü kazanmış halidir. Mültecilik 141 devlet tarafından imzalanan Cenevre Sözleşmesiyle tanımlanmış ve sonraki yıllarda imzacı ülke sayısı artmıştır. Bu sözleşmeye göre mülteci, “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri sebebiyle haklı nedenlere dayanarak zulüm korkusu duyan ve bu sebeple vatandaşı olduğu ülkeyi terk eden veya diplomatik korumasından yararlan (a)mayan kişilere verilen bir statüdür”. Zulüm korkusu ve can güvenliği nedeniyle mülteciler, ülkelerine geri gönderilmez. Aksine geldiği ülkedeki insanlar gibi bir yaşam sürmesi sağlanmaya çalışılır (Usanmaz ve Güven, 2013, s. 146-150).

2.4. Uluslararası Sözleşmeler, T.C. Anayasa ve Ulusal Yönetmelikler

Buradaki sözleşmeler, insanların seyahat etme özgürlüğüne dair farklı yıllarda ve amaçlarda imzalanan anlaşmalardır. Bu sözleşmelerle, göç eden insanların statüsü ne olursa olsun temel insan haklarına erişimini sağlamaya yönelik bir çaba sarf etmektedir.

10 Aralık 1948 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilen *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*, tüm insanlar için temel hak ve özgürlükleri belirlemiştir. Bu sözleşmedeki on üçüncü madde ile seyahat hakkı da garanti altına alınmıştır: “(1) *Herkes herhangi bir devletin sınırları dahilinde serbestçe dolaşma ve yerleşme hakkına sahiptir.* (2) *Herkes, kendi memleketi de dahil, herhangi bir memleketi terk etmek ve memleketine dönmek hakkına sahiptir*” (Hsk.gov.tr).

1950 yılında Roma’da imzalanan *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi* ve bu sözleşmeye 1963 yılında yapılan ek dördüncü protokol ile imzacı devletlerin seyahat hakkına yönelik uyması gereken kurallar belirlenmiştir. Dört nolu protokolün ikinci maddesi bir devlet içerisinde yer alan herkesin usulüne uygun şekilde ülke içinde serbestçe dolaşma ve ikamet etme hakkının ve ülkeyi istediği zaman terk etme hakkının bulunduğunu; bu hakların ancak kamu güvenliği ve ahlakının korunması amacıyla sınırlandırılabilirliğinden bahsetmektedir (Yargıtay.gov.tr).

Birleşmiş Milletler Antlaşması ve 10 Aralık 1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini temel alarak oluşturulan *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme/Cenevre Sözleşmesi*, insanların ve mültecilerin özgürlüklerini temel alır. Sözleşmenin yirmi altıncı, yirmi yedinci ve yirmi sekizinci maddeleri mültecilerin seyahat etme, serbestlik ve ikamet özgürlüklerinden bahsetmekte ve taraf ülkeleri bu kurallara uymaya çağırmaktadır: “(Yirmi altıncı madde) *Her Taraf Devlet, ülkesinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, genel olarak aynı koşullardaki yabancılara yönetmeliklerce sağlanan, toprakları üzerinde ikamet edeceği yeri seçme ve özgürce seyahat etme hakkını tanıyacaktır*.” (Yirmi yedinci madde) *Taraf Devletler, ülkelerinde bulunan ve geçerli bir seyahat belgesine sahip olmayan her mülteciye kimlik kartı çıkartacaklardır*” (İnsanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr).

“Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, ulusal güvenlikleri veya kamu düzenleri ile ilgili engelleyici ciddi sebepler bulunmadıkça, kendi toprakları dışında seyahatlerini temin edecek seyahat belgeleri vereceklerdir ve bu belgelere, bu Sözleşme’nin Cetvel’indeki hükümler uygulanacaktır. Taraf Devletler, bu tür bir belgeyi, ülkelerinde bulunan herhangi bir mülteciye verebilirler; kendi topraklarında bulunan ve yasal olarak ikamet ettikleri ülkeden bir seyahat belgesi almak imkânından mahrum olan mültecilere bu tür bir belge vermeye özellikle sıcak bakacaklardır” (Cenevre Sözleşmesi, yirmi sekizinci madde, İnsanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr).

10 Ocak 1969'da New York'ta imzalanan *Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme* ile her türlü ayrımcılığın yasaklandığı bir sözleşme gerçekleştirilmiştir. Bu sözleşmenin beşinci maddesinin d bendinde seyahat etme özgürlüğüne dair şunlar yer almaktadır: “(Beşinci madde) (i) *devlet sınırları dahilinde hareket serbestisi ve ikamet hakkı*; (ii) *kendi ülkesi dahil, herhangi bir ülkeyi terk etmek ve kendi ülkesine geri dönmek hakkı*” (İnsanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda oluşturulan ve 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe giren *Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi*'nin on ikinci maddesi, yasal olarak bir ülkede bulunan herkesin ülke içerisinde özgürce hareket etme ve istediği yere ikamet etmesini; ülkeyi istediği zaman terk etmesini belirten kabuller içermektedir. Bu madde ulusal güvenlik ve kamu güvenliği sebebiyle sınırlandırılabilir (İnsanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr).

Uluslararası sözleşmelerden sonra Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin resmi hukuki bağlayıcılığı olan metinlerine geçebiliriz. *Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Anayasa'sı*, ülke içi hak, özgürlük ve sorumlulukları belirleyen temel sözleşmelerden ilkidir. Bu nedenle ülke sınırları içerisinde yaşayan herkesi bağlayan, yasaları belirleyen temel yasa oluşu seyahat hakkı için de tanımlamalar yapmaktadır. Ancak seyahat hakkını ve mülteci, sığınmacı gibi yabancıların haklarını düzenlerken bir yandan da sınırlamalar getirebileceğini de belirtmektedir:

“(On üçüncü madde) Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz” (On beşinci madde). Savaş, seferberlik (...) veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir (On altıncı madde). “Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir”. (Yirmi üçüncü madde) “Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir. Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak; seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir” (Mevzuat.gov.tr).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 10 Nisan 2013 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmiş ve Cumhurbaşkanlığına gönderilmiştir. Bu kanun ayrıca 1950 yılında çıkarılan Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanun ile Pasaport Kanunu'nun bazı maddelerini yürürlükten kaldırmıştır. Bu kanun, ülkedeki yabancıların, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsündeki kişilerin seyahat, ikamet haklarını düzenlemektedir:

“(Seksen ikinci madde) (1) Şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahibi kişiye, Genel Müdürlükçe, kamu düzeni veya kamu güvenliği nedeniyle belirli bir ilde ikamet etme, belirlenen süre ve usullerle bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilebilir. (2) Bu kişiler, adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak ve ikamet adresini valiliğe bildirmekle yükümlüdür” (Seksen üçüncü madde). “(1) Mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü verilenlere yabancı kimlik numarasını içeren kimlik belgesi düzenlenir. (2) Birinci fıkradaki kimlik belgeleri hiçbir harca tabi olmayıp ikamet izni yerine geçer. (3) Kimlik belgelerinin şekil, içerik, geçerlilik süresi ile uzatılmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça düzenlenir” (Seksen dördüncü madde). “(1) Mültecilere, valiliklerce Sözleşmede belirtilen seyahat belgesi düzenlenir. (2)

Şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahiplerinin seyahat belgesi talepleri 5682 sayılı Kanunun 18 inci maddesi çerçevesinde değerlendirilir” (Mevzuat.gov.tr).

15 Temmuz 1950 yılında yürürlüğe giren *Pasaport Kanunu*, vatandaşlık belgelerinden olan pasaportları düzenlerken aynı zamanda ülke içindeki yabancıların hukuki durumuna dair de maddeler içermektedir. Yukarıda Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda belirtilen seksen dördüncü maddeyle ilgili on sekizinci madde içinde bulunduğu durum nedeniyle vatansız olan ya da vatandaşlık durumları belirsiz olan kişilere, İçişleri Bakanlığınca yabancılara mahsus olan bir pasaport verilmektedir (Mevzuat.gov.tr).

13 Ekim 2014 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile oluşturulan *Geçici Koruma Yönetmeliği*, bünyesinde pek çok kavramı ve işlemi açıklayan bir yönetmeliktir. Bu yönetmelik, Suriye göçü sonrasında oluşan tabloyu düzenleyen bir yönetmeliktir. Bu yönetmelikte seyahat etme hakkı yine diğer yasa ve yönetmeliklerdeki gibi belirtilse de bunun yanında Suriye göçüne dair de pek çok durumu açıklamakta ve tanımlamaktadır. Yönetmeliğin birinci maddesi amaç ve usullerden oluşur ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu bünyesinde yer almayan geçici koruma altındaki insanların hak ve yükümlülüklerini belirtir. Üçüncü madde geçici koruma, geçici korunan, kitlesel akın, seyahat belgesi, uluslararası koruma ve yabancı kavramlarını tanımlar. Altıncı madde kişiye insanlık dışı muamele yapılamayacağını ve kişinin yaşamının ve özgürlüğünün tehdit altında olacağı bir yere gönderilemeyeceğini belirtir. On birinci madde geçici korumanın Cumhurbaşkanlığınca sonlandırılabilirliğini; yirmi dördüncü madde ise kamu düzeni ve güvenliği çerçevesinde geçici korunanların Genel Müdürlük tarafından belirlenen illerde kalabileceği durumunu ifade eder (Goc.gov.tr).

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmıştır. Bu kapsamda fenomenolojik desen kullanılmıştır. Çünkü fenomenoloji, doğrudan nesnel gerçekliği ele almaz ancak eyleyenin bu gerçeklik ile ilişkisine kullandığı bilinç sürecini ele alır (Erbaş, 1992, s. 160). Bu nedenle araştırmanın verilerini sağlamak açısından 9 katılımcı yeterli görülmüştür. Çünkü nicelikten ziyade araştırma fenomeninin katılımcılar için ne anlama geldiği fenomenolojik yöntemde daha fazla önemsenmektedir.

3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma, geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacıların iller arası hareket etmelerini kısıtlayan yol izni uygulamasını katılımcıların deneyimleri çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamıştır. Yol izni alma sürecinde, pek çok kez istenen yere istenen zamanda gidememe durumu ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de göç literatüründe yol izni uygulaması daha önce çalışılmamıştır. Bu durum, bu araştırmanın önemini göstermektedir.

3.3. Araştırmanın Soruları

Bu araştırmada temel düzeyde şu sorulara yanıt aranmıştır:

1.Geçici koruma altındaki sığınmacılar, yaşam dünyalarında yol izni uygulaması ile ne tür kısıtlamalara maruz kalmaktadır?

2.Geçici koruma altındaki sığınmacılar için seyahat etmek ne tür bir gereksinimi yerine getirmektedir?

3.Geçici koruma altındaki sığınmacıların temel insani hakları yol izni uygulaması ile nasıl gelişmektedir?

3.4. Katılımcı Grubu

Bu araştırmanın evreni geçici koruma statüsündeki Suriyelilerdir. Katılımcı grubu ise Mardin’de yaşayan 18-35 yaş aralığında 9 yetişkin Suriyeli bireyden oluşturulmuştur. Araştırmanın planında 14 katılımcı hedeflenmişti ancak dokuzuncu katılımcıdan sonra yanıtların tekrar etmesi ve araştırmanın doyum noktasına ulaşması nedeniyle 9 katılımcı yeterli görüldü. Katılımcıların çoğunluğu Türkçe bildiğinden görüşmeler Türkçe yapılmış, Türkçe bilmeyen katılımcılarla ise tercüman aracılığıyla görüşmeler sağlanmıştır. Katılımcılar Mardin’de yaşayan ve T.C. vatandaşı olan Suriyeli anahtar kişilerce araştırmaya dahil edilmiştir. Böylece hassas bir konu olan sığınmacılık ve yol izni uygulaması açısından katılımcılar için güvenli bir ortam sağlanmıştır. Güven ortamı sağlamak gibi düşünülecek bir başka durum da etik yükümlülükler olarak katılımcıların araştırmacının eylemlerini nasıl algılayıp, bunlara nasıl tepkiler vereceğidir. Bu nedenle araştırmacının kendisini katılımcıların yerine koyması ve o durumda kendisinin nasıl hissedeceğini düşünmesidir (Maxwell, 2013, s. 127).

Katılımcıların güvenliği açısından kendilerine yeni isimler verilmiştir. Bu katılımcılar, yol izni uygulamasına en az bir kez başvurmuş olmaları nedeniyle seçilmiştir. Bu durum, katılımcıların ortak özellikleridir. Katılımcıların diğer benzer özellikleri kartopu tekniği neticesinde rastgele ortaya çıkmıştır. Kartopu yönteminde, görüşülen her bir kişi bir diğeriyle doğrudan ya da dolaylı olarak bağlantıdadır. Bu, herkesin birbirini doğrudan tanıması ya da etkileşimde olması anlamına gelmez. Bunun yerine kişiler, birbirleriyle bir bağlantılar ağı içinde yer almaktadır demek daha doğrudur (Neuman, 2014, s. 324).

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcıya Verilen İsim	Cinsiyeti	Yaşı	Eğitim Durumu	Eğitime Devamlılığı	Medeni Durumu	Çalışma Durumu
Osman	Erkek	28	Lisans	Türkiye’de devam ediyor	Evli	Çalışıyor
Merve	Kadın	23	Yüksek Lisans	Türkiye’de devam ediyor	Bekar	Çalışmıyor
Ömer	Erkek	33	Lise	Mezun	Bekar	Çalışıyor
Ayşe	Kadın	20	Lisans	Türkiye’de devam ediyor	Bekar	Çalışmıyor
Ahmet	Erkek	29	Yüksek Lisans	Türkiye’de devam ediyor	Bekar	Çalışmıyor
Mehmet	Erkek	24	Önlisans	Mezun	Bekar	Çalışıyor
Fatma	Kadın	20	Lisans	Türkiye’de devam ediyor	Bekar	Çalışmıyor
Büşra	Kadın	28	Lise	Mezun	Evli	Çalışmıyor
Mustafa	Erkek	25	Lisans	Mezun	Bekar	Çalışıyor

3.5. Araştırmanın Güvenilirliği ve Sınırlılığı

Araştırmanın tutarlılığı ve güvenilirliği katılımcıların ifadeleriyle oluşturulan temalar neticesinde sağlanmıştır. Bu nedenle örneğin katılımcıların hastaneye gitmek için seyahat izni almalarıyla sağlık hakkına erişim teması eşleşmektedir. Veriler, temalarla karşılaştırılmış ve yanlışlıkların önüne geçilmiştir. Araştırmacı Mardin’de sivil toplum alanında çalışmış ve katılımcıları yerinde gözlemlemiştir; bu nedenle araştırdığı konuyla iç içedir. Araştırma için katılımcılarla yapılan görüşmeler öncesinde Mardin Artuklu Üniversitesi’nden etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırma Mardin’de yaşayan katılımcıların deneyimlerine odaklandığı için farklı şehirlerdeki geçici koruma altındaki Suriyeliler için farklı deneyimler söz konusu olabilir.

3.6. Veri Toplama Süreci ve Veri Analizi

Görüşme soruları, 4’ü demografik 9’u fenomenolojik olmak üzere toplamda 13 sorudan oluşmaktadır. Sorular ile katılımcılardan, seyahat etmeyi tanımlamaları, şehirler arası seyahat etme amaçları gibi bilgiler alınmıştır. Görüşmeler 30 Kasım- 30 Aralık 2022 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Görüşmeler 30 ile 60 dakika arası sürmüştür. Veriler, tematik analiz ile analiz edilmiştir. Creswell (2017), nitel veri analizinde kavramsallaştırmaların iki düzeyinden bahsetmektedir: ilki, verilerin analizinde daha fazla genel süreçler; ikincisi ise özel nitel desenler içine yerleştirilmiş analiz basamaklarıdır. *Fenomenolojik araştırma, anlamlı ifadelerin analizini, anlamlı birimlerin genellemesini ve Moustakas’ın (1994) deyimiyle bir öz betimlemenin neyi ifade ettiğinin geliştirilmesini kullanır* (Creswell, 2017, s. 196). Dawadi (2020), tematik analiz biçimiyle her temanın içeriğinin ve araştırma sorularının daha genel bir hikâyeye uyması gerektiğinden bahseder ve bu nedenle her temanın özgün, birbirleriyle çok fazla örtüşme içinde olmaması gerektiğini vurgular (Dawadi, 2020, s. 69).

4. Bulgular

Verilerden elde edilen bulgular araştırmada iki ana temayı ortaya çıkarmıştır. Katılımcıların pek çok farklı saikle yolculuk yapmasını konu alan hareketlilik teması, katılımcıların sağlık hizmetlerine erişim, iş bulma süreçlerine katılım, seyahat etmenin katılımcıların hayatındaki anlamı ve öğrenci olmanın seyahat etmede getirdiği kolaylıklar gibi alt temaları barındırmaktadır. Bir diğer tema olan kısıtlılık teması ise, katılımcıları bulundukları ilde kalmalarına neden olan yol izni alamama deneyimlerini, yol izninin verilmediği yasaklı şehirleri ve yaşadıkları il içinde kapalı mahalle uygulaması nedeniyle ikametgâh değiştirememeleri gibi alt temaları kapsamaktadır. Araştırma, Mardin’de yaşayan katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Mardin bir büyük şehir statüsüne sahip yerleşim olmasına rağmen işsizlik sorunu bulunmaktadır. Bu nedenle katılımcıların farklı şehirlerde iş arayışları olabilmektedir. Benzer şekilde hastane sayısı ve şehir nüfusu göz önüne alındığında farklı bir şehirde sağlık hakkına erişmeye çabalamak yoğun seyahat gerektiren bir uğraştır.

Tablo 2: Alt Tema ve Temalar

Alt Temalar	Temalar
Sağlık Hakkına Erişim	Hareketlilik
İş Bulma Motivasyonu	Hareketlilik
Seyahat Etmenin Anlamı	Hareketlilik
Yol İzni Uygulamasında Öğrenci Kimliğinin Verdiği Kolaylık	Kısıtlılık
Yol İzni Alamamak	Kısıtlılık
Yasaklı Şehirler	Kısıtlılık
İkametgâh ve Kapalı Mahalleler	Kısıtlılık

4.1. Bir Anlam Yükleme Aracı Olarak Seyahat Etmek

Katılımcılar seyahat etmeyi yaşamsal düzeyde ele almaktadır. Yaşamak için gerekli olan geçim ve bir işte çalışma hakkı, seyahat edebilme olanağı ile birleştirilmektedir. Geçinebilmek için gerekli olan araçların farklı bir ilde olması çalışmayı güçleştirmektedir:

“Buradan çıkmak, yola çıkmak anlamlarına geliyor. Bize yol izni gerekiyor. Tamircilik yapıyoruz, yedek parça gerekiyor. Gidip almamız lazım ama Diyarbakır’a, Urfa’ya gidemiyoruz. İşlerimizi kargoyla halletmeye çalışıyoruz ama bazen kargo mal gönderemiyor, biz gidemiyoruz, bazen yolda kalıyor. Parça gönderiyorlar ama yanlış gönderiyorlar. Çok uğraştırıyor, çok masraflı oluyor böyle” (Ömer, 33, Lise, Bekâr).

Yaşamsal bir ihtiyaç olarak seyahat etmek, aynı zamanda psikolojik bir ihtiyaç olarak da ifade edilmektedir. Temel bir duygu olan sıkılmak, seyahat etmeyle, mekân değiştirmeye, sevilenleri ziyaret etmekle aşılabilmektedir:

“Suriye’de her ay her gün değil ama sıkıldığımız zaman... Biz savaştan geldik. İhtiyacımız var gezmeye (kafa dinlemeye). Mesela benim iki dayım Denizli’de yaşıyor. Yol izni için başvuru yaptım ama kabul etmiyorlar. Savaş, psikolojimizi etkiliyor, kötü durumdayız ama yine de kabul etmiyorlar. Hasta oluyoruz kabul etmiyorlar. Vallahi yani çok zor” (Merve, 23, Yüksek Lisans, Bekâr).

Seyahat etmenin psikolojik bir destek olarak ihtiyaç olması, sığınmacılar için özellikle hep aynı yerde yaşamışlarsa, bir rahatlama aracı olduğu görülmektedir. Değişik hava almak, günlük rutinleri aşıp farklı olanla, yeni yaşam deneyimleriyle karşılaşmanın bir yoludur. Karasu (2018), benzer şekilde Suriyeli sığınmacıların demografik bir hareketliliğe sahip olduğunu belirtmektedir. Ona göre 2014 yılında Suriyeliler en fazla Şanlıurfa, Gaziantep ve Hatay kentlerinde yaşarken; 2015 yılında bu sıralama Şanlıurfa, Hatay ve İstanbul olarak değişmiştir; 2017 yılında ise İstanbul en kalabalık Suriyeli nüfusun yaşadığı şehir olmuştur. Karasu’ya göre daha iyi bir hayat beklentisi sığınmacıları Türkiye içinde göçe yöneltmektedir (Karasu, 2018, s. 30).

Öte yandan seyahat etmeyi bir özgürlük ve sınırsızlık olarak gören katılımcılar da bulunmaktadır. Seyahat etmek yeni deneyimler elde etmek için gerekli olan ortamı sağlamaktadır:

“Seyahat etmek bir özgürlüktür. Çalışmak için, yeni insanlarla tanışmak için ya da farklı kültürler öğrenmek için... Yani güzel bir şey ama böyle bir şey yok” (Ahmet, 29, Yüksek Lisans, Bekâr).

“Seyahat etmek genel olarak gezmek için, iş için, okul için olabilir. Seyahat etmenin bir sınırının olmaması gerekiyor. Mesela ben gezmek için bir yere gidebilmeliyim. Ama bu genel olarak böyle. Belki biliyorsunuzdur Suriyeliler için ancak zorunlu durumlarda onay alabiliyorlar” (Osman, 28, Lisans, Evli).

Seyahat etmenin örneğin uluslararası insan hakları sözleşmelerinden biri olan Cenevre Sözleşmesi’nin yirmi altıncı maddesinde bir özgürlük olarak belirtilmesi, katılımcıları doğrulamaktadır. Bu sözleşmede seyahat etmek, bir ülkedeki mülteci ya da aynı koşullardaki yabancılar için de sağlanması gereken bir hak olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle katılımcıların seyahat etmeyi özgürlük ve sınırsızlık olarak tanımlamalarıyla Cenevre Sözleşmesi’nin paylaştığı ortak noktalar bulunmaktadır.

Suriyeli sığınmacılar için yol izninin getirdiği zorlukların yanında, yol ve belge kontrolleri sırasında yaşanan ayrımcı dil ve uygulamalar da sorun olmaktadır. Bu sorun, sığınmacıların entegrasyon ve uyum sorununu karmaşıklaştıran bir yapı üretmektedir:

“İnsana zor gelen bir şey özellikle Türkiye’de. Vatandaşlık ve yol izni olmadığı çok zor. Yol izninin olmaması ve yolda polis kontrolleri nedeniyle zor. Kontrol sırasında polisler hakaret ediyor. İstanbul’a gittiğimizde, oradan bir talep gelmişti, gitmemiz gerekiyordu. Polis kontrolü olduğunda polis bize yol iznimiz olmadığı için hakaret etti. Kötü davrandı” (Ayşe, 20, Lisans, Bekâr).

Akıncı ve diğerleri (2015), bir topluluğa aidiyet hissinin önem kazanmasında entegrasyon, asimilasyon, marjinalleşme ve ayrışma kavramlarının ortaya çıktığını ve bu kavramların göç olgusunu etkilediğini belirtir. Göç edenler ile göç alan topluluk arasında sosyal entegrasyon sosyo-kültürel açıdan önemlidir. Bireyler kendi kimlikleriyle topluma katılma sürecine dahil olarak bütünleşmenin parçası olurlar. Göç edenler için geldikleri topluma ve kültüre uyum sağlayabilmek önemliyken, o toplumun yapması gereken ise entegrasyonun gerçekleşebilmesi için uyum altyapısının hazırlanmasıdır. Aksi bir durumda birbirini anlamayan farklı sosyo-kültürel bağları olan kopuk bir toplum yapısı meydana gelir. Uyum, sosyal bütünleşme kavramıyla anlamlı hale gelir ve bu süreç tek taraflı şekilde gerçekleşemez (Akıncı ve diğerleri, 2015, s. 70).

Seyahat etmenin pek çok insani boyutu bulunmaktadır. Ölüm ve evlilik gibi iki temel olgunun sonuçları düşünüldüğünde, sığınmacıların seyahat etme hakkı çok temel bir yaşamsal olguya tekabül etmektedir. Ya da bir hastalık durumunda refakatçi olarak hastanın yanında şehir değiştirememek, sığınmacılar için sosyal ilişkilerin ve dayanışmanın önemini ortaya koymaktadır:

“Ölüm oluyor, hasta durumu oluyor ya da kızları başka şehirden biriyle evlendiriyorlar. Mesela kız doğum yapacak ama akrabaları gidemiyor yani. Bazen hem çalışmak hem tatil yapmak için İstanbul’a gitmek istiyordum yazın. Gidemedim ama bilmiyorum. Belki başka bir hayata başlamak için, sevdiklerinin yanında olmak için, ekonomik durumunu geliştirmek için. Zorunlu bir durum yoksa, bu sebepler olabilir” (Ayşe, 20, Lisans, Bekâr).

Hayatta karşılaşılan ölüm, evlilik ve doğum gibi yeni gelişme ve zorluklara karşı dayanışmanın önemini vurgulayan bu katılımcı, sosyal ilişkileri olumlayan bir görüşü dile getirmektedir. Ancak öte yandan Demirbaş ve Yiğit (2018)’in çalışmasının sonuçlarına göre sosyal ağların güven ve karşılıklılık duygusu her zaman için olumlu sonuçlar vermemektedir. Özellikle geçici koruma altındaki kadınların bu güven ve karşılıklılık duyguları içinde istismara ve sömürülmeye maruz kaldıkları görülmektedir. Suriyeli kadınlar, bu sosyal ağlar içinde bireysel kazançlarından vazgeçme, çok eşliliği kabul etme, fuhuşa yönelme ve çocuk yaşta evlenme gibi durumlara maruz kalabilmektedir (Demirbaş ve Akyiğit, 2018, s. 131).

4.2. Yol İzni Uygulaması Deneyimleri

Yol iznine ihtiyaç duyan katılımcıların yaşadıkları deneyimler birbirinden farklılık gösterse de benzerlikler de mevcuttur çünkü hepsinin zorunlu şekilde ilgilenmesi gereken bir kural olarak yol izni alması gerekmektedir. Yol izni kuralı çıkmadan öncesini hatırlayan bir katılımcı önceden seyahat etmenin daha rahat olduğunu ifade etmektedir:

“Bir ara İstanbul’a gitmiştim bu yol izni çıkmadan önce. Yolda polis kontrolü falan olmadı. Önceden bu kadar sorun yoktu. Polis bu kadar dikkat etmiyordu. Yol izni kararı çıkmamıştı” (Fatma, 20, Lisans, Bekâr).

Yol izni, ilk başlarda İl Göç İdaresinden alınırken sistem, daha sonrasında e-devlete geçmiştir. Bu nedenle göç idaresinden izin alan da e-devletten izin alan da bulunmaktadır. Yol izni, kısa süreli olmaktadır ve sonucun olumlu sonuçlanması için çalışma izni kolaylaştırıcı bir etken olabilmektedir:

“Çalışma iznimiz zaten var. Yol izni için de e-devletten başvuru yapıyoruz. Olumlu sonuçlandığında 3-4 günlük izin çıkıyor. Bazen de olmuyor. 1 günlük, bir haftalık, dört günlük izinler oluyor. Ama bazen de iki günlük izin vermiyorlar” (Ömer, 33, Lise, Bekâr).

“Yol izni maksimum 15 gün için veriliyor. Ama çalışma izni olanlarda ilk sefer için 3 aylık bir yol izni veriyorlar. O şehirde 3 ay kaldıktan sonra kimliğini o şehre taşıması gerekiyor. Bunun için 3 aylık bir süre veriyorlar. Bunun dışında hiçbir şekilde 15 günlük süreden fazla izin verilmiyor” (Osman, 28, Lisans, Evli).

Çalışma izni olan Suriyeli sığınmacılar için de yol izni alması zorunlu bir işlemdir. Ancak bu durum, işi sekteye uğratabilmekte ya da zorluk oluşturabilmektedir:

“Tüccar olarak çalışan insanlar var. Onların fuara gitmesi gerekiyor Mardin’den İstanbul’a diyelim. Fuara gitmesi gerekir, çalışma izni var. Neden bir daha yol izni için başvuru yapması gerekiyor? Demek istediğim çalışma izni olanlar neden bir daha yol iznine başvursunlar? Zaten bir yerde çalışıyorlar ve orada kalmak zorundalar. Bu bana biraz saçma geliyor” (Osman, 28, Lisans, Evli).

Görüldüğü üzere, çalışma izni yol izni için bir kolaylaştırıcıdır. Ancak yine de bu kesin yol izni alınabileceği anlamına gelmemektedir. Alınan yol izinleri de çok kısa süreli olmaktadır. Kısa süreli yol izinleri, katılımcıların kentleri, ilişkileri, işleri deneyimleme süreçlerini son derece azaltmaktadır. Karasu (2018), Suriyelilerin işgücüne katılımı konusunda 2016 yılında çıkarılan çalışma izni yönetmeliğini vurgulayarak çalışma izninin sınırlarını çizmektedir: geçici koruma altına alındıktan sonraki 6 ay içerisinde çalışma iznine başvuru yapılabilir; bir iş yerinde yabancı sayısı Türkiyeli sayısının % 10’nunu aşamaz. Çalışma izni sığınmacının ikametgâh olarak belirttiği kentle sınırlıdır (Karasu, 2018, s. 31-32).

Öte yandan yol izni alamayan, başvurusu olumsuz sonuçlanan bir katılımcı tecrübelerinden yola çıkarak seyahat edememenin gerekçelerini şöyle ifade etmektedir:

“İŞKUR’dan tarım ve hayvancılık işi için resmî belge almak için gittim. Yol izni ve çalışma izni vardı 3 ve 5 aylık arası. Normalde herkes alabiliyor bunu. Sezonları var tarımın biliyorsunuz. O belgeyi İŞKUR’dan aldım. O belgeyi aldıktan sonra ben göç idaresine gittim. Gittikten sonra orada bir görevli vardı. Onunla konuşurken çıkarıp belgeyi verdim. Dedim “yol izni istiyorum, çalışma izni çıkardım İŞKUR’dan”. İstanbul’a gidecektim. Bana dedi ki “bu geçersiz”. Ben de dedim ki “resmi kurumdan aldığım belge nasıl geçersiz olabilir?” sonra emniyet müdürlüğünün altında bir güncelleme merkezi var. Oraya gittim şikâyet etmek için. Şikâyetle bulundum. Oradaki görevli, göç idaresinin müdürünü aradı ve “resmî belgeyi nasıl kabul etmiyorsunuz” dedi. Müdür de dedi ki “İstanbul şu an çok yoğun olduğu için şu an belge geçersiz” dedi. Dava açmak istedim bu konuda ama açmadım. Müdürler birbirlerini tanıdıkları için beni geçtirdiler. Ben davayı açsaydım suçlu ben olurum ve Suriye’ye gönderilme ihtimalim de vardı. Hem haklıyım hem de suçlanabiliyorum hem de gönderilme ihtimalim var. O yüzden fazla kurcalamadım bu konuyu” (Mehmet, 24, Önlisans, Bekâr).

Tiritoğlu Ersoy (2019), çalışma ve sosyal güvenlik hakkının, temel bir insan hakkı olarak temel hak ve hürriyet olarak kabul edildiğini belirtir. Uluslararası sözleşmeler ve T.C. Anayasa’da çalışma hakkı vatandaş ya da yabancı ayrımı olmaksızın herkes için güvenceye alınmıştır. Bireyin insani bir yaşam sürdürebilmesi için kendi kendine yetebilen bir çalışmaya katılabilmesi gerekir. Çalışma hakkı olmadan diğer hakların bir anlamı olmamaktadır (Tiritoğlu Ersoy, 2019, s. 438).

Son olarak yol izniyle ilgili ortaya çıkan sorunlara dair, yol kontrolü yapan memurların bilgi eksikliğinin ürettiği sonuçlara bakılabilir. Geçici koruma kimliği, sığınmacılara verilen bir kimliktir ancak kontrol memurları bu kimliği yeterli görmemektedir:

“Zorluk çok yaşadık. Bazı görevlilere biz geçici koruma kimliğini gösterdiğimizde anlamıyorlar ne olduğunu. “Bu nedir?” diye soruyorlar. Diyorum ki “bu, geçici koruma kimliği”. Diyor ki “bu geçici bir belge, ben daha resmi bir belge istiyorum”. Ben de diyorum ki “devletin bize verdiği belge bu. Başka bir belgemiz yok ki”. Bunun gibi sıkıntılar oluyor. Onun dışında yolda otobüsle gittiğimizde kontrol noktaları var. Kontrol noktalarında çalışanların da yine bilgi eksikliği var. Bir gün ben Mardin’den Van’a gittim. Sonra yolda dönerken kontrol noktasında kimliği kontrol ederken dedi ki “sana bir kod verilmiş”. Dedim ki “nasıl bir kod? Ben resmi bir şekilde çalışıyorum”. O da dedi ki “bilmiyorum, o kod hakkında bir bilgimiz yok ama bir kod gördüğümüzde sizi göç idaresine göndermemiz gerekiyor bir belgeyle. Şu an bu belgenin adını hatırlamıyorum. Diyor ki biz şöyle bir kontrol yaptık. Bu kişiye verilmiş bir kod olduğunu öğrendik ve size gönderiyoruz”. 15 gün içerisinde göç idaresine müracaat etmem gerekiyor. Halbuki bu kod eğitilmiş kişilere koyulan bir kodmuş ve o kişiler Türkiye’den başka bir ülkeye gitmesin diye, hani eğitilmiş ya, Türkiye’de kalsın bir katkı sağlasın diye uygulanan bir kodmuş. Aslında olumlu bir kod ama görevli bilgi sahibi olmadığı için olumsuz bir şey olabilir diye düşünüp beni göç idaresine göndermiş. Yani genel olarak bir bilgi eksikliği sıkıntısı var” (Osman, 28, Lisans, Evli).

Yukarıdaki katılımcının ifade ettikleri düşünüldüğünde sığınmacıların kodlandığı görülmektedir. Kodlar, sığınmacıların niteliğine göre verilmiş gibi gözükmektedir. Ancak bu kodlar ya da geçici koruma kimliği konusunda bir kısım kontrol memurlarının yeterli bilgiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

4.3. Sağlık Hakkına Erişim

Bir diğer noktada hastalık gibi hayati unsurlar bile söz konusu olsa yol izni almanın zorluğudur. Hastanın refakatçisine yol izninin verilmeyişi, hastanın tek başına başka bir şehre naklini mecbur kılmaktadır. Bu da hastanın bu yolculuğu yapabilecek durumu yoksa imkansızlaşmaktadır:

“Örneğin bir hasta için seyahat etmek istesen önce bir hastaneye gitmen gerekiyor. Onlar sana bu izni sağlarlar ama işte (hasta) akraban da olsa sana izin vermezler. Mesela benim abim İstanbul’da yaşıyor. Onun ikametgahı orası. Ben onun kimliği üzerinden başvurdum izne ama kabul etmediler. Benim amcamın oğlu Türk vatandaşı. Annesi Türk. Aslen biz Türk’üz. Onun üzerinden de başvurdum kabul etmediler. Öyle işte. Sadece öğrencilere ve hastalığın varsa izin vermesi gerekiyor” (Ahmet, 29, Yüksek Lisans, Bekâr).

“İstediğimiz zaman bir seyahat etmek imkânsız. Bir ile gitmek için bir hafta önceden başvuru yapmamız gerekiyor ki o gün izin çıksın. Bazı değerlendirmeler 15 gün sürebilir. Zaten cumartesi-pazar günleri tatil olduğu için kimse çalışmıyor. Bu günlerde ölürseniz hiçbir şekilde izin alamazsınız yani. Diyelim ki bir vefat durumu oldu cumartesi-pazar günlerinden birinde yol izni alamazsınız. Zaten hafta içi de ani şekilde bir yol izni alamazsınız ki kaldı tatil günlerinde izin alabilirsiniz” (Osman, 28, Lisans, Evli).

Acil bir hastalık durumunda hastaneden izin alınması, refakatçisiz yola çıkılması, hastanın durumu için son derece sakıncalı gözükmemektedir. Ancak yol izni yalnızca hastalık belgesi olan kişiye verilmektedir. Terzioğlu, sağlık hakkına erişimde Suriyelilerin yaşadığı sorunlara dikkat çekerken hastanelerde dil bilmemek ve tercüman bulamamaktan kaynaklı sorunları, hangi poliklinikte hangi formu dolduracakları gibi bürokratik/sistemsel sorunları dile getirmektedir (Terzioğlu, 2019, s. 39). Dolayısıyla refakatçisiz bir şekilde sağlık hakkına erişen Suriyeliler için bu tür sorunlarla uğraşmak daha da zorlaşmaktadır. Çünkü refakatçi olarak Türkiye'deki örgün ya da yaygın eğitim sisteminde Türkçe öğrenmiş çocukların, kardeşlerin refakatçi olarak yol izni alamamaları sonucu bu dil desteğinden de mahrum kalmaktadırlar. Benzer şekilde Önder (2019, s. 127) de Suriyelilerin sağlık hizmetlerinden faydalanamama sebeplerini ihtiyaç duymamaları, maddi yetersizlik, yararlanma haklarının olmaması ve nereye gideceklerini bilmemeleri olarak açıklamaktadır. Yine Uçkaç ve diğerlerinin (2023, s. 549) belirttiği üzere Suriyelilerin sağlık hakkına erişim konusunda aile sağlığı merkezlerinin yetersiz olması, acil durumlarda ulaşım zorluğu ve toplum taşımalarının ulaşılabilir olmadığı gibi durumlardan sorun yaşadıkları görülmektedir.

4.4. Yol İzni Uygulamasında Öğrenci Kimliğinin Verdiği Kolaylık

Yol izni için önce göç idarelerinden sonra ise e-devletten alınan izinler, sığınmacılar için zorlayıcı olmaktadır. Bu izinler için amacına uygun belgeleri e-devlete yüklemelerine rağmen olumlu sonuç alamadıklarını söyleyen katılımcıların yanında, yalnızca öğrenci belgesi ile seyahat izni alabildiğini söyleyen bir katılımcı bulunmaktadır:

“Bana e-devletten işlem yapabileceğimi söylediler, iyi davrandılar bana. Ama yani çalışana göre davranış oluyor. E-devletten başvuru yaptığımda olumlu sonuçlandı. E-devlette bir sonuç çıktığında “kabul edildi” yazıyor olumlu sonuçlanırsa. Ben siteye sadece öğrenci belgemi koymuştum” (Ayşe, 20, Lisans, Bekâr).

Öğrenci olma durumu, seyahat edebilmenin en kolay yolu gibi durmaktadır. Öğrenci belgesini gösteren katılımcılar, şehirler arası yolculuğu sorunsuz halledebilmektedir. Öyle ki bir katılımcı öğrenci olma durumu ve öğrenci kartı nedeniyle polisle karşılaşmasında endişe duymadığına vurgu yaparak, yolculuğunu uçakla yapabildiğini ifade etmektedir:

“Mardin dışına da çıktım. İstanbul'a gittim. Yol izni falan istemedim çünkü benim öğrenci kartım vardı. Bu nedenle kimse durdurmuyordu yani. 2 sene orada kaldım, sonra tekrar Mardin'e döndüm. Benim vatandaş olma durumum var o yüzden buraya dönmek zorunda kaldım. İstanbul'dayken polisle karşılaştığımda endişelenmedim çünkü benim öğrenci kartım vardı ve kartı her gösterdiğimde bana kartımı geri verdiler ben de yoluma devam ettim. Ben şu ana kadar hiç zorluk yaşamadım çünkü uçakla gidip gelebiliyordum yani öğrenci kartı nedeniyle. Öğrenci kimliği bana çok rahatlık verdi. Giderken ya da gelirken hiçbir sıkıntı yaşamıyorum. Yani öğrencilere önem veriyorlar, Türkiye'de. O yüzden öğrencilere fazla baskı yapmıyorlar. İster tatil ister iş ister araştırma bu konularda yardımcı oluyorlar. Sıkıntı olmuyor, yol iznine bile ihtiyaç yok” (Mehmet, 24, Önlisans, Bekâr).

Akkaya ve diğerleri (2018, s. 30), Türkiye'de öğrenci olarak okuyan Suriyelilerin eğitim anlamında yaşamlarını sürdürebildiklerini belirtmektedir. Barınma, burs ve diğer eğitimle ilgili süreçlerin eğitim politikalarıyla çözüldüğünü ifade ederek, Suriyeli öğrencilerin Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı bursu ile ekonomik olarak geçinebildiklerini söylemektedir. Bu nedenle öğrenci olmanın yol izni almak açısından da hayatı kolaylaştırdığı ifade edilebilir.

Benzer şekilde hasta refakatçisi olarak öğrenci olmak katılımcılara avantaj sağlamaktadır. Diğer katılımcıların refakatçi olarak alamadıkları yol iznini, bir katılımcı öğrenci kartıyla alabildiğini belirtmektedir:

“Bir keresinde annem hastalandı. Başka bir şehirdeki hastaneye götürmemiz lazımdı. Gaziantep’teki doktorlar daha iyi. Ama kabul etmediler ya da dediler ki “anneniz tek gitsin”. Hasta biri nasıl tek başına gitsin? İki kere başvuru daha yaptık yine kabul etmediler. Sonrasında kaçak gitmek zorunda kaldık. Yolda polis kontrolü oldu. Yol izni sordular. Ben öğrenci kimliğimi gösterdim. Problem olmadı, gittik. Polisler, kadınlara daha iyi davranıyor, bakıyorlar mahkemede bir kayıt yok. Onun için daha iyi davranıyorlar” (Merve, 23, Yüksek Lisans, Bekâr).

Öğrenci olmanın getirdiği avantajlar neticesinde katılımcılar ihtiyaç düzeyinde şehirler arası yolculuğu diğer katılımcılara göre daha rahat şekilde yapabilmektedir. Bu nedenle öğrencilik, katılımcıların anlam dünyalarında yaşamı kolaylaştıran bir unsur olmaktadır.

4.5. Seyahat Etmenin Yasak Olduğu Şehirler

Sığınmacılar için yaşadıkları kentler, nihai olarak kalmaları gereken yerleşim yerleri olmuştur. Çok zor durumlar haricinde kent değiştirmek yasaktır. Katılımcıların çalışmak, tatil yapmak, sosyalleşmek için şehir değiştirme istekleri yasaklı kentler uygulaması nedeniyle engellenmektedir:

“E-devletten yol iznine başvurduğumda çok olumsuz da sonuçlandı. Hatta size şöyle söyleyeyim dedim ya ben İzmir’den Mardin’e geldim ya. Ailem İzmir’de kaldı, ben burada tek başımayım ve çalışıyorum. Yani eşim, çocuklarım İzmir’de ikamet ediyorlar şu an. Ben kimliğimi değiştirdim Mardin’de olduğum belli olsun diye. Ara sıra çocuklarımla okulu tatil oluyor. Ve ailem de buraya ziyarete gelmek istiyor. Ben de e-devletten başvuru yapıyorum. Çalışma iznime yüklüyorum, ailemin kimliklerini yüklüyorum ve açıklama yapıyorum. Diyorum ki “onların şu an okulu var, devam ediyorlar. Şu an tatildeler. Buraya beni bir haftalığına ziyaret etmek için geliyorlar. “Sonrasında ret cevabı geliyor. Açıklama olarak da “olumsuz şekilde değerlendirilmiştir” diyor. Yani neye göre değerlendirme yaptılar hiç açıklamadan olumsuz diye yazıyor. Detay vermiyorlar. Bazı yerler için “yasaklı il” diyorlar. Yasaklı illeri biliyorum zaten, ben oraya yerleşmek için gitmiyorum. Bir haftalık süreyle gideceğimi yazıyorum açıklamada. Benim çalışma iznim var, sağlık belgem var. Yine de kabul etmiyorlar” (Osman, 28, Lisans, Evli).

“Yol izni için önce Göç İdaresi’ne gitmemiz gerekiyor, orada neden gitmemiz gerektiğini anlatmamız gerekiyordu. Böyle bir süreç vardı, sonra onu iptal etmişler. E-devlet üzerinden izin alıyoruz. E-devletten izin aldıktan sonra, ikinci gün bize onay geliyor. Ama o onay gelmiyor, vermiyorlar. Mesela İstanbul, İzmir ya da Antalya Suriyeliler için yasak bölge” (Ahmet, 29, Yüksek Lisans, Bekâr).

Bostan (2018), geçici korumadaki Suriyelilerin başlamış olan vatandaşlık alma süreçlerinin zaman içinde artacağını düşünmektedir. Bu nedenle yerleşim ve iskân açısından iyi bir planlamanın yapılması gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda Göç ve Uyum Bakanlığı kurulmasını önermektedir. Ayrıca, kamuya ve yerel yönetimlere düzensiz göçmen, şartlı mülteci ve geçici koruma altındaki Suriyeliler için kaynak aktarılmasından bahsederek, göçmenlerin sosyal ve ekonomik olarak desteklenmesini ifade etmektedir (Bostan, 2018, s. 74). Dolayısıyla yasaklı şehirler uygulamasından ziyade planlı bir iskan ve insani şartlarda yaşam için uygun bir toplumsal zemin hazırlama gerekliliği seyahat etmeyi kolaylaştırabilir. Aynı zamanda geçici

koruma altındaki Suriyelilerle yerel grupların sosyal uyumuna da katkı sağlayacağı ifade edilebilir.

4.6. İkametgâh ve Kapanan Mahalleler

Çalışmada genel olarak seyahat etme üzerine bir çerçeve çizilmiş olsa da ikamet etme pratiğinde de kimi sorunlar bulunmaktadır. Şehir içi mahallelerin taşınmaya açık veya kapalı oluşları, ikamet etmeyi son derece kısıtlayan bir anlayıştır. Herhangi bir sorun yaşayan, evini beğenmeyen, ev sahibiyle sorun yaşayan bir sığınmacı için evini taşımak zor bir süreçtir:

“Bir evden başka bir eve taşınmanın bile ihtimali artık yok. Taşınma hakları bile yok insanların. Böyle insanı sıkıştırmışlar. Belki evimde sorun çıktı. Sobalı bir evdeyim, doğalgazlı bir eve çıkmak istiyorum. Ben istiyorum ama artık imkân yok. İmkânım olsa da izin vermiyorlar. Adres için sorun çıkıyorlar, adres nakli çok zor oluyor. Niye böyle yaptılar ben bilmiyorum. Çok sıkıştırıyorlar insanı. Zaten biz savaştan çıktık, çok dayandık. Hala da dayanıyoruz. Buna da dayanabiliriz” (Fatma, 20, Lisans, Bekâr).

Karasu (2018), yüksek kiralar ödeyen Suriyeli sığınmacıların evlerinin kötü şartlarından bahsetmektedir. Evlerin sağlık ve güvenlik açısından yaşamaya uygun olmayışları, lavabosu ve banyosu olmayan evlerin, tek odada onlarca kişinin kalmasının getirdiği zorluklar evle kurulan ilişkiyi zorlaştırmaktadır (Karasu, 2018, s. 34). Dolayısıyla son derece olağan bir istek olarak beğenilmeyen, kirası yüksek bulunan bir evden taşınmak için pek çok bürokratik sürecin geçilmesi gerekmektedir ki bu süreç çoğu zaman için kapalı mahalle uygulamasıyla önlenmiş olmaktadır.

Sığınmacıların mahalle değiştirmelerinde yaşanan sorunlar, kaldıkları evin elektrik ve su gibi faturalarında da yaşanmaktadır. Sığınmacılar kiraladıkları evlerin faturalarını üzerlerine alamamaktadır. Bu nedenle ev sahibi bu faturaları kendi başına halletmek durumundadır. Ancak bu durumda ev sahibinin bu sorumluluk alma durumu nedeniyle evini bir sığınmacıya kiralamaması çok olasıdır. Ayrıca ev sahibi, faturaları üzerine alması nedeniyle kiracı sığınmacıyla güvensiz bir ilişki geliştirebilir:

“Yasaklı mahalleler, diyelim ki ben Mardin’de yaşıyorum. Bir mahalleden diğerine gitmek istiyorum. O mahalle Suriyeliler için kapalı olduğunda ben oraya taşınamıyorum. Ev sahibiyle bir sorun yaşadığınızda taşınmak hiç kolay değil. Açıp bakacaksınız hangi mahalleler Suriyelilere açık. Sonrasında Suriyelilere verilecek bir ev bulacaksınız. Hadi diyelim ki evi verdi. Yüksek kiraya mı verecek mülteci olduğu için? Sonrasında gelip elektrik ve su faturalarını üzerine alman sorunlu. Şu an Mardin’de faturalar Suriyelilerin, genel olarak yabancıların üzerine yapılmıyor artık. Kabul edilmiyor. Artık yani ev sahibinin adına kalıyor faturalar. Ya da bilmiyorum bir dilekçe mi vermesi gerekiyor bir şey yapması gerekiyor. Daha önce hiç denemedim. Daha önce taşınmışım bir eve sorun yaşamamışım. Ama sonra böyle bir güncelleme geldi” (Osman, 28, Lisans, Evli).

Demirbaş ve Akyiğit (2018)’e göre Suriyeli aileler içinde yeterli ekonomik gücü olup iyi evlerde yaşayanlar olsa da genel olarak yüksek kiralarla boğuşan Suriyeliler için bodrum katı, depo ve ambar tarzı yerlerde ikamet edilmesi söz konusudur. Özellikle Suriyeli kadınlar düşük istihdam ve toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı olarak zamanlarının çoğunu bu sağlıksız konutlarda kalarak geçirmektedir. Kötü şartlardaki konut ve çocuk bakımı gibi sorumluluklar Suriyeli kadınlar için hayatı zorlaştıran etmenlerdir (Demirbaş ve Akyiğit, 2018, s. 126). Kadının ev içi iktisadi uğraşları piyasa dışı olduğu için önemsiz ve ikincil olarak görülmektedir. Bu nedenle kadın ekonominin dışında tutulmaktadır. İktisadi örtük varsayımında kadınların evli ya da bir gün

evli olacakları ve eşlerine bağımlı olacakları varsayılır. Bu nedenle iktisadi piyasada ciddiye alınmamanın bir yolu olarak ikincilleştirilirler. Kadının rolü anneliktir ve ev dışında çalışmasına gerek yoktur. Bu nedenle bakım emeği kadınıla özdeşleşir. Kadın, evli ve bağımlı, anne, verimsiz ve irrasyonel olarak tanımlanma biçimlerine göre üretimin dışında tutulmaktadır (Özkaplan, 2009, s. 16). Kadının toplumsal konumu ile geçici koruma şartlarında yaşamının kesişimselliği, Suriyeli kadınlar için yaşam koşullarının daha da ağırlaşması anlamına gelmektedir.

Görüldüğü üzere, ikamet etmenin bir parçası da hareket etme özgürlüğüne dayanmaktadır. Hareket edebilme potansiyeli ve imkânı, katılımcılar için daha iyi bir ev, çevre ve semtte yaşayabilme imkânı demektir. Bu nedenle, açık-kapalı mahalle uygulamaları Suriyeli sığınmacılar için hareket engelleyici bir durum olarak Suriyelilerin gettolaşmasına neden olmakta ve insani düzeyde kötü altyapısı olan evlerde sağlıksız şekilde yaşamaya mecbur bırakmaktadır. Bu durumda kendileri için daha iyi olacak bir ev veya mahalleye taşınamamak, ev sahibi ile zorunlu ilişkilere mecbur kalmak anlamına gelmektedir. Bu sıkışmışlık içinde ev sahibinin keyfi kira arttırmalarına maruz kalabilmekte veya daha uygun bir eve taşınmak mümkün olmadığı için birikim yapmaktan geri kalabilmektedirler. Benzer şekilde bu kısıtlılık hali sosyal ve ekonomik kaynaklara erişimde problemlere neden olabilmektedir. Kendileri için kentin uzak bir yerinde barınmak zorunda kalmak, sosyal ağlarına erişmekte, sosyalleşmekte görüşme sıklığını azaltabilmektedir. Ekonomik olarak ise daha iyi bir iş açısından ev ile iş yerinin uzaklığı sorunlara neden olabilmektedir.

5. Sonuç ve Tartışma

Türkiye, Suriye iç savaşı sonrası göç eden Suriyelileri en fazla barındıran ülke konumundadır ve uluslararası göçler açısından da dünyada en fazla düzensiz göçmen barındıran ülkelerden biridir. Bu nedenle sosyal ve kamusal hayatın düzenlenmesi bir zorunluluk haline gelmiştir çünkü milyonları bulan bir nüfusun barınması, iş bulması, insani şartlarda eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerden faydalanması için temel düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Milyonları bulan göç sonrası Türkiye toplumunda sosyal, ekonomik ve hukuki gibi pek çok alanda anomik bir durumun ortaya çıkışı kimi tedbirlerin alınmasına neden olmuştur. Ancak bu tedbirlerin insan hakları çerçevesinde tasarlanması ve yürütülmesi bir insani kriz ve faaliyet olan göçün daha iyi organize edilmesine olanak sağlayacaktır.

Bu araştırmaya katılan geçici koruma altındaki Suriyelilerin ifade ettikleri üzere yol izni uygulamasının pek çok toplumsal soruna neden olduğu bulunmuştur. Suriyeliler, Mardin'de işsizlik sorunuyla karşılaşmışlardır. Bu sorunu çözmek için farklı şehirlerde iş aramayı denemek yol izni uygulamasıyla ya zorlaşmış ya da hiç yapılamaz hale gelmiştir. Bu durumun sonucunda Suriyeliler ya işsiz kalmakta ya da düşük maaşla çalışmaya mahkûm olmaktadır. İşsizlik ve düşük maaşlı işler ise yaşam kalitesini düşüren ve psikolojik etkileri olan durumlardır. Halbuki İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde kişilerin çalışmaya, işini serbestçe seçmeye, adil ve elverişli şartlarda çalışmaya ve işsizlikten korunmaya hakkı olduğu ifade edilmektedir (23. Madde). Bu nedenle işsizliği önleme, uygun geçim şartlarını sağlayacak iş arayışlarında yardımcı olacak programlar hazırlamak, uygun yaşam standartları oluşturabilmek açısından önemlidir.

Yol izni uygulaması ile seyahat edememek psikolojik olarak kapatılma hissini doğurmaktadır. Bireylerin psikolojik iyi oluşlarına katkı sağlayan turistik gezi, yolculuk, arkadaş/akraba ziyaretlerinin yapılamayışı ya da istenen sıklıkta yapılamayışı, Suriyeliler için psikolojik olarak

kötü oluşa zemin hazırlamaktadır. Seyahat edememenin getirmiş olduğu sıkışmışlık hissi, psikolojik iyi oluş açısından Suriyeli sığınmacılara iyi hissettirmemektedir. Psikolojik olarak iyi hissetmeyen Suriyeli sığınmacılar için farklı bir şehre gitmek bu nedenle kaçak yolculuklara neden olabilmektedir. Bu durum ise yollarda Suriyelilerle güvenlik güçleri arasında kötü etkileşimlere sebebiyet verebilmektedir. Öte yandan yol kontrolleri yapan güvenlik güçlerinin geçici koruma kimliğini ve yol izin belgelerini tam anlamıyla bilmeyişleri, kontroller sırasında kötü dil kullanmaları, Suriyeliler için psikolojik olarak kötü hissetmenin yanında sosyal uyuma da zarar verici niteliktedir. Geçici koruma belgesi, Suriyeli sığınmacıların hukuki durumunu gösteren resmî belgelerdir ve 99 ile başlayan bir kimlik numarasına sahiptir. Bu nedenle emniyet çalışanlarının bu konuda daha fazla bilgilendirilmesi gerekir. Sosyal uyuma zarar verici bir diğer nokta ise Suriyelilerin yasaklı mahalle uygulamasıyla istedikleri, kendilerine uygun evlerde barınamayışlarıyla ilgilidir. Çünkü bu durumda, ev sahibiyle zorunlu ilişkileri evden istedikleri gibi çıkamadıkları için katmanlaşmaktadır. Kira arttırımı, evin yeterince büyük olmayışı, faturaları kendi üzerlerine alamayışları gibi pek çok nedenden dolayı ev ve ev sahibiyle sorun yaşamaktadırlar. Bu durumda hassas bir grup olarak kadınlar bu sorundan daha fazla etkilenmektedir çünkü hem ataerkil yapıdan kaynaklanan ev içi emeğin ücretsiz karşılanması hem de kötü barınma koşulları, Suriyeli kadınlar için ikili bir sorun oluşturmaktadır. Bunun yanında belirli mahallelerde kalışları, gettolaşmanın getirmiş olduğu sosyal uyum ve sosyal karışmayı da olumsuz etkilemektedir. Yerel gruplarla yeterince karışamamak, sosyal uyum açısından bir gecikmeye neden olmaktadır. Uyum, iki farklı grup arasında sosyal karışma olmadan kâğıt üzerinde kalmaktadır.

İnsan, insan haklarıyla insandır. Yol izni uygulamasının getirmiş olduğu kısıtlamalar, yalnızca seyahat etmeyi kısıtlamamakta aynı zamanda sağlık hakkına erişim açısından da sorunlar doğurmaktadır. Sağlığa erişim, bireylerin kendilerine uygun hastane ve doktor arayışlarıyla da alakalıdır. Sağlık hizmetinin farklı bir şehirde daha iyi olduğu durumlarda bu hizmete erişebilmek gerekir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 25. maddesi her şahıs için tıbbi bakım ve gerekli sosyal hizmetlerin sağlık ve refah temin edecek şekilde bir güvenlik hakkı oluşundan bahsetmektedir. Türkiye Cumhuriyet Anayasası'nın 56. maddesi herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığını sürdürebilmesi için sağlık hizmetlerinin planlanması ve hizmetin verilmesinden bahsetmektedir. Henüz yeterince Türkçe bilmeyen ve kendisini yeterli düzeyde ifade edemeyen geçici korumadaki Suriyeliler için farklı bir ile seyahatte refakatçinin olmayışı, sağlık hizmetinden istenen ölçüde yararlanamamak anlamına da gelmektedir. Hasta olan bireye refakat etmek isteyen Suriyeli, pek çok zaman için yol izni alamamaktadır çünkü sağlığı yerinde olduğu için seyahat etmesi için yeterli sebebi var gibi gözükmemektedir. Bu nedenle refakatçisi ile seyahat edemeyen hasta ya kendi başına ulaşım, dil gibi durumları bilmeden şehir dışına çıkmakta ya da sağlık hizmetinden faydalanmaktan vazgeçmektedir.

Kaynakça

- Akinci, B., Nergiz, A., Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1, (2), 58-83.
- Aksan Eroğlu, G., Ekiz Ataşer, İ. (2018). *Fenomenolojik araştırma*. Aslan, Ş. (Ed.). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Apak, H. (2015). Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentileri: Mardin örneği. *Birey ve Toplum*, 5, (9), 125-142, <https://doi.org/10.20493/bt.53521>
- Aslan, Ş., Uyar, S. (2018). *Araştırma yaklaşımlarının seçimi*. Aslan, Ş. (Ed.). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Aydoğdu, H. (2018). Fenomenoloji ve bilimler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, (2), 1291-1322.
- Bostan, H. (2018). Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin uyum, vatandaşlık ve iskan sorunu. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4, (2), 38-88.
- Castles, S., Miller, M.J. (2008). Göçler çağı. Modern dünyada uluslararası göç hareketleri. (B. U. Bal ve İ. Akbulut Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni*. (S. B. Demir Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çiçek, H. (2021). 18.-19. Yüzyıllar Osmanlı-Rus münasebetlerine dair önemli bir kaynak: 83/1 numaralı ve 1113-1309/1701-1891 tarihli Rusya ahidname defteri. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 127, (250), 37-66.
- Dawadi, S. (2020). Thematic analysis approach: a step by step guide for ELT research practitioners. *Journal of NELTA*, 25, 1-2, 62-71, <https://doi.org/10.3126/nelta.v25i1-2.49731>
- Demirbaş, B., Akyiğit, H. (2018). Suriyeli mülteci kadınların entegrasyon sürecinde sosyal ağların olumlu ve olumsuz etkileri. *Muhakeme Dergisi*, 1, (2), 123-133, <https://doi.org/10.33817/muhakeme.478332>
- Ekşi, N. (2018). Mahkeme kararları ışığında insani ikamet izni. *Public and Private International Law Bulletin*, 38, (2), 243-283, DOI: 10.26650/ppil.2018.38.2.0101
- Elçin, D. (2016). Yabancılar ve uluslararası koruma kanununda aile ikamet izni: aile hayatı hakkı mı? aile birleşimi hakkı mı?. *TAAD*, 7, (30), 117-198.
- Erbaş, H. (1992). Sosyolojide fenomenoloji. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Araştırma Dergisi*, 14, 159-166.
- Erbaş, H. (2019). *Göç ve göçmenler*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Ergil, D. (1984). Toplumsal örgütlenmenin yapısı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 39, (01), 15-31, https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001449
- Karasu, M.A. (2018). Türkiye'ye yönelik dış göçler, Suriyeli ve sığınmacı göçü ve etkileri. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14, (1), 21-41.
- Kocadaş, B. (2018). Suriyeli sığınmacılar ve çalışma hayatı: sorunlar, tespitler ve öneriler. *Sosyolojik Düşün*, 3, (1-2), 1-13.
- Maxwell, J.A. (2013). *Qualitative research desing an interactive approach*. California: SAGE.
- McAuliffe, M., Oucho, L.A. (eds.). (2024). *World Migration Report 2024*. International Organization for Migration (IOM), Geneva.
- Neuman, W.L. (2006). *Toplumsal araştırma yöntemleri 1*. (S. Özge Çev.). Ankara: Yayın Odası.
- Önder, N. (2019). Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik sağlık politikalarının analizi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 5, (1), 110-165.
- Özkaplan, N. (2009). Duygusal emek ve kadın işi/erkek işi. *Çalışma ve Toplum*, 2 (21), 15-24.
- Perruchoud, R., Redpath-Cross, J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü*, 2. Baskı Geneva: Uluslararası Göç Örgütü.

- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18, (31), 1-13.
- Sesli, M. (2024). Üniversite gençliğinin Suriyelilere yönelik sosyal mesafe ve tehdit algısı: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi örneği. *Enderun Dergisi*, 8, (1), 91-111, <https://doi.org/10.59274/enderun.1452761>
- Sezer, H. (2003). Osmanlı imparatorluğunda seyahat izinleri (18-19.yüzyıl). *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 22 (33), 105-124, https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000146
- Şimşek, D. (2018). Mülteci entegrasyonu, göç politikaları ve sosyal sınıf: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18, 40/2, 367-392, <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.446153>
- Terzioğlu, A. (2019). Sağlıkta ve hastalıkta mülteci olmak: Türkiye'deki Suriyelilerin sağlık hizmetlerine erişiminde yaşadığı sorunlar. *beyond.istanbul*, 7, 39-44.
- Tiritoğlu Ersoy, H.H. (2019). Türkiye'de mültecilerin çalışma ve sosyal güvenlik hakları. *YBHD*, 4, (2), 435-474, <https://doi.org/10.33432/ybuhukuk.559811>
- Tuncel, G., Ekici, S. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum*, 5, (9), 9-22, <https://doi.org/10.20493/bt.71783>
- Tutar, K. (2022). Sağlık sektöründeki çalışma iznine sahip geçici koruma sağlanan Suriyeli kadın işçilerin çalışma hayatı tecrübeleri ve toplumsal uyum halleri: Mersin ili örneği. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 11, (29), 62-74, <https://doi.org/10.31199/hakisderg.959443>
- UNHCR Report. (2015). Global trends forced displacement in 2015, *The UN Refugee Agency*.
- Usanmaz, G., Güven, S. (2013). Türkiye'deki mültecilik olgusu ve Festus Okey vakası. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 68 (1), 143-167, https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002276
- Yaralı Akkaya, A., Azimli Çilingir, G., Tuğ Levent, G. (2018). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde Suriyeli öğrencilerin akademik sorunları üzerine bir çalışma. *Sosyal Politikalar Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 413-448, <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.447969>
- Yazıcı, E. ve Düzkaya, H. (2017). Misafirlikten vatandaşlığa Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki statüsü: Türkiye ve Avrupa Birliği mevzuatı ekseninde karşılaştırmalı bir değerlendirme. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6, (16), 419-456.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

İnternet Kaynakları

- Anadolu Ajansı. (2016). Suriyeli sığınmacılara 'seyahat izin belgesi' uygulaması. Erişim: 05.05.2024. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriyeli-siginmacilara-seyahat-izin-belgesi-uygulamasi/538267>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2014). Geçici koruma yönetmeliği. Erişim: 25.01.2024. <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/Gecici-Koruma.pdf>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2019). Yabancıların e-devlet üzerinden yol izin belgelerini alabilmeleri hakkında. Erişim:05.05.2024. <https://www.goc.gov.tr/yabancilarin-e-devlet-uzerinden-yol-izin-belgelerini-alabilmeleri-hakkinda>
- Hsk.gov.tr. (1948). İnsan hakları evrensel beyanname. Erişim: 25.01.2024. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf>
- İnsanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr. (1951). Mültecilerin hukuki durumuna dair sözleşme. Erişim: 25.01.2024. <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/MultecilerinHukukiDurumunaDairSozlesme.pdf>
- İnsanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr. (1963). Milletlerarası sözleşme. Erişim: 25.01.2024. <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/MedeniVeSiyasiHaklaralliskinSozlesme.pdf>
- İnsanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr. (1969). Her türlü ırk ayrımcılığının ortadan kaldırılmasına ilişkin uluslararası sözleşme. Erişim: 25.01.2024. <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/IrkAyrımciligininOrtadanKaldirilmasinaDairSozlesme.pdf>

Mevzuat.gov.tr. (1950). Pasaport kanunu. Erişim: 25.01.2024.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5682.pdf>

Mevzuat.gov.tr. (1982). Türkiye Cumhuriyeti anayasası. Erişim: 25.01.2024.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>

Mevzuat.gov.tr. (2013). Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu. Erişim: 25.01.2024.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf>

Yargıtay. (1950). Avrupa insan hakları sözleşmesi. Erişim: 25.01.2024.

<https://www.yargitay.gov.tr/documents/AIHM.pdf>

Extended Abstract

Introduction

The phenomenon of migration is a process that continues in the modern period as it did in the past. Depending on the motivation for its occurrence, it may be related to reasons such as economic, war, or natural disasters. In addition, migrations can be voluntary or compulsory. Forced migration may occur to escape a spiral of violence such as war. For this reason, it is inevitable for international migration to occur in a region where war occurs. The migration after the Syrian war is such a forced and international migration. Depending on the nature of migration, individuals can be defined with different concepts such as refugees, conditional refugees, those under secondary protection, asylum seekers, and those under temporary protection. These forms of definition allow individuals' rights to be protected by various agreements, laws and regulations at international and national levels. Syrians living under temporary protection in Turkey are subject to the Temporary Protection Regulation issued in 2014.

The travel permit document covering Syrians under temporary protection was made subject to an implementation with the decision taken by the Ministry of Internal Affairs in 2016. Accordingly, Syrians under temporary protection must obtain a travel document to go from one province to another. The purpose of this practice is stated to ensure that asylum seekers remain stable and registered in their place of residence. Acting with the coordination of the Immigration Administration, security forces check permits for Syrians under temporary protection (Anadolu Agency, 2016).

Methods

Phenomenological design was used in the study. Because phenomenology does not directly address objective reality, but it deals with the consciousness process used by the agent in his/her relationship with this reality (Erbaş, 1992, p. 160). This research aimed to evaluate the road permit application, which restricts the interprovincial movement of Syrian refugees under temporary protection, within the framework of the participants' experiences. The application of road permit has not been studied before in the migration literature in Turkey. This shows the importance of this research. The participant group consisted of nine adult Syrian individuals living in Mardin. The participants live in Mardin. Key people who are Syrian were included in the research. These participants were selected because they had applied for the road permit application at least once. The consistency and reliability of the research was ensured as a result of the themes created by the participants' expressions. The data were compared with themes and errors were prevented. Since the research focuses on the experiences of participants living in Mardin, there may be different experiences for Syrians under temporary protection in different cities. The interviews were completed between 30 November and 30 December 2022. Interviews lasted between 30 and 60 minutes. Data were analyzed using thematic analysis.

Literature

The International Organization for Migration (IOM) defines the concept of migration as the displacement of a person or a group of people within a state or by crossing international borders (IOM, 2013, pp. 35-36). Among the many types of migration experienced in our world, forced migration has an important place. The International Organization for Migration (2013) defines forced migration as a migration movement due to an element of coercion that poses threats to life and human well-being arising from natural or human reasons (IOM, 2013, p. 103). The incoming Syrians were given 'guest' status, which has no definition in international law; Afterwards, it was given "temporary protection" status with the circular published in 2012 (Karakaya, 2020, 110-111). In the following years, life in camps and container cities was abolished and Syrian refugees began to live in many cities of Turkey.

The following international agreements and national laws and regulations define refugees and also regulate the right to travel, which is the subject of this research: The Universal Declaration of Human Rights (13. article), European Convention on Human Rights, The Convention Relating to the Status of Refugees/Geneva Convention (26, 27 and 28. articles), International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (5. article), International Covenant on Civil and Political Rights (12. article), The Constitution of the Republic of Turkey, The Law on Foreigners and International Protection, The Temporary Protection Regulation.

Conclusion

It was found that the road permit application caused many social problems. Syrians faced the problem of unemployment in Mardin. To solve this problem, trying to look for a job in different cities has become difficult or impossible at all due to the road permit application. As a result of this situation, Syrians either become unemployed or are forced to work for low wages. Unemployment and low-paid jobs are situations that reduce the quality of life and have psychological effects.

The inability to make touristic trips and visits to friends/relatives, which contribute to the psychological well-being of individuals, or not being carried out as often as desired, paves the way for psychological deterioration for Syrians.

On the other hand, the fact that the security forces carrying out road checks do not fully know the temporary protection ID and road permit documents, and use bad language during the checks, not only makes Syrians feel bad psychologically, but also harms social harmony. Temporary protection certificates are official documents showing the legal status of Syrian refugees and have an identification number starting with 99. Therefore, police personnel need to be more informed on this issue.

A human is a human with human rights. The restrictions imposed by the road permit application do not only restrict travel but also create problems in terms of access to the right to health. For Syrians under temporary protection, who do not yet know enough Turkish and cannot express themselves adequately, not having a companion when traveling to a different province means not being able to benefit from health services to the desired extent. Since the companion is often not the person who wants to access their right to health, they cannot obtain travel permission, and therefore the patient either goes out of town on his own or does not benefit from health services.